

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 13 (Aralık/December 2023), s. 1631-1645.
Geliş Tarihi-Received: 14.11.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 12.12.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1390458

Berlitz (Berliç) Yöntemi ile Yazılmış Bir Farsça Öğretim Kitabı: *Berlits-i Fârisî**

A Persian Teaching Book Written with the Berlitz Method: Berlits-i Fârisî

Gökhan ÇETİNKAYA*

Öz

Berlitz (Berliç) Metodu, Berlitz dil okullarının kurucusu Maximilian Berlitz tarafından 1800'lü yıllarda geliştirilmiş olan, konuşarak yabancı dil öğretmeyi amaçlayan bir yöntemdir. Bu usulle dil öğretiminde görülen başarı üzerine önce Boston daha sonra New York ve Washington'da dil okulları açılmıştır. ABD'de kazanılan tecrübe ve başarıyla Berlitz'in dil okulları dünya çapında yaygınlaşmaya başlamış; çeşitli Avrupa ülkeleriyle Güney Amerika, Avustralya ve Kuzey Afrika'daki büyük şehirlerde okullar açılmıştır.

Berlitz okullarının ve uygulanan yöntemin dünya çapında görmüş olduğu ilgi ülkemizde de karşılık bulmuştur. Nitekim Darülfünûn'da Fransızca öğretmenliği yapan Orhan Selahaddin 1912 yılında İstanbul Beyoğlu'nda Berlitz usulüyle eğitim veren ilk dil okulunu açmıştır. Kendisi bu okuldaki Fransızca derslerinde kullanmak için *Method Berlitz'den Tedris-i Lisân-ı Fransêvî* isimli kitabı hazırlamıştır. Bu eser Berlitz usulüyle ülkemizde telif edilen ilk kitaptır. Orhan Selahaddin daha sonra azınlık okullarında okuyan çocuklara Türkçe öğretilmek üzere *Tedris-i Lisân-ı Türkî* adıyla bir kitap daha neşretmiştir. Bu kitap bu metodun kullanıldığı ilk kitap olma özelliğine sahiptir. Osmanlı Dönemi'nde Türkçe'nin yanı sıra Fransızca, Arapça, Almanca ve Farsça öğretiminde bu metod kullanılmış ve kitaplar basılmıştır. Farsça öğretmek için İran Okulu Farsça muallimi Gulâm Hüseyin İsmâ'il tarafından çeşitli okullarda okutulmak üzere hazırlanmış bir ders kitabı olan *Berlits-i Fârisî* ve Beşiktaş İttihad-ı Terakki Mektebi'nin ders müfettişi Tâlibzâde Yusuf tarafından *Zebân Âmûz-i Berliç- Berliç Usulüyle Ta'lim-i Farsî* adıyla iki kitap telif edilmiştir. Bu çalışmada Gulâm Hüseyin'in *Berlits-i Fârisî* eseri, metodun işlenişi ve uygulanışı bakımından ele alınarak değerlendirilecektir. Böylelikle Osmanlı döneminde Farsça öğretimindeki bazı yenilikler ve Berlitz Metodu'nun uygulanışı ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Maximilian Berlitz, Berlitz Metodu, Farsça Öğretimi, *Berlits-i Fârisî*, Berlitz Dil Okulları.

Abstract

The Berlitz Method is a method developed by Maximilian Berlitz, the founder of Berlitz language schools, in the 1800s, aiming to teach a foreign language by speaking. With this method, language schools were opened first in Boston, then in New York and Washington after the success in language teaching. With the experience and success gained in the USA,

* Bu çalışma, 15.06. 2023 tarihinde I. İran Çalışmaları Kongresi'nde özet bildiri olarak sunulmuştur.

* Dr. Öğr Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Farsça Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı, e-posta: gokhancetinkaya43@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6208-7867.

Berlitz's language schools began to spread around the world; Schools have been opened in various European countries and in major cities in South America, Australia, and North Africa.

Orhan Selahaddin, who taught French at Darülfünûn, opened the first language school providing education in the Berlitz style in Beyoğlu, Istanbul, in 1912. He prepared the book named *Method Berlitz'den Tedris-i Lisân-ı Fransevî* to use in the French lessons at this school. This work is the first book copyrighted in our country with the Berlitz method. Orhan Selahaddin later published another book called *Tedris-i Lisân-i Türkî* to teach Turkish to children studying in minority schools. This book is the first to use this method. In the Ottoman Period, this method was used in teaching French, Arabic, German and Persian. The first of these is Berlits-i Fârisî, a textbook prepared for teaching Persian by the Iranian School, Persian teacher Gulam Hüseyin İsmâ'il, to be taught in various schools. The other is Berlic Usulüyle Ta'lim-i Fârisî written by Tâlibzâde Yusuf. In this study, the Berlits-i Fârisî method written by Gulam Hüseyin will be evaluated in terms of its processing and application.

Keywords: Maximilian Berlitz, Berlitz Method, Persian Teaching, *Berlits-i Fârisî*, Berlitz Language Schools.

Maximilian Berlitz

Bu usulü ilk defa sistemleştiren David Berlitzheimer ya da meşhur ismiyle Maximilian Berlitz, 1852'de Almanya'nın güneydoğusunda yer alan Mühringen'de doğdu. Ataları, 18. yüzyılda Bavyera'daki Markt Berolzheim'dan bölgeye göç eden Alman Yahudileriydi. Dedesi Joseph David on dokuzuncu yüzyılın başlarında yavaş yavaş seyyar satıcılıktan tüccarlığa yükselen ve köydeki en büyük ticaret vergi mükellefi haline gelen Yahudilerden biriydi. Mühringen Yahudi cemaatinin başkanı olarak görev yaptı ve bu sıfatla Yahudi cemaati ile köy ve ilçe hükümetleri arasında irtibat kurdu. Joseph David'in üç oğlu ve bir kızı vardı. İki oğul, babalarının kumaş imalat ve satış ticaretine devam etti. Ancak David'in babası Löw (1799-1865), kardeşlerinin kumaş ticaretine katılmadı. Bunun yerine, öğretmen olmayı tercih etti. David Berlitzheimer, babasının Mühringen'de öğretmenlik yaptığı yıllarda doğdu. David'in babası Löw, 1865'te üç çocuğu ve eşini geride bırakarak öldü. David, babası öldüğünde sadece on üç yaşındaydı. Annesi Markelsheim ve Mergentheim bölgesinde kaldı ve Yahudi yönetim kurullarından küçük bir mali destek aldı. O zamanlar, Württemberg Krallığı'ndaki tüm Yahudi erkek çocukları, yasal olarak bir akademik kuruma gitmek veya onaylanmış bir meslekte çırak olarak eğitim almakla yükümlüydü. Maximilian da küçük yaşta bir saatçinin yanında üç yıl kadar çıraklık yaptı. Bu üç yılın ardında, on sekiz yaşında David kuzeye Bremen limanına gitti ve 30 Haziran 1870'te New York'a gitmek üzere yola çıktı. 1872'de, Amerika'da yalnızca iki yıl geçirdikten sonra, yirmi yaşındaki David, adını Maximilian olarak değiştirdi. Aynı yıl on sekiz yaşındaki Lillie Bertha Ehlert ile evlendi. 1875'te Maximilian, Almanya'daki çıraklığı sırasında öğrendiği becerileri kullanarak ailesine bir gelir sağlamak için bir saatçi olarak çalışmaya başladı. Ayrıca akşamları Yunanca ve Latince dersleri ve yerel bir lisede dil eğitimi veriyordu (Rose, 2011).

1876'da Berlitz, New York'un kuzeyinde yer alan Rhode Island eyaletinin başkenti olan Providence'a yerleşti ve adını Maximilian Delphinus Berlitz olarak değiştirmeyi tercih etti. Berlitz, Providence'daki Stratton Ticaret Koleji'nde Fransızca ve Almanca öğretmenliği yapmaya başladı. William Warner bu koleji devraldı ve ismini de Warner's Polytechnic Business College olarak değiştirdi. Berlitz, bu kolejde, dil bölümünün başkanı olarak görev yapmaya başladı. Daha sonra Berlitz koleji devralmış ve Berlitz ilk dil okulu olan Berlitz Dil Okulu'nu (Berlitz School of Languages) Mayıs 1878'de açtı (Rose, 2011).

İlk başta, Berlitz ve öğretmenleri geleneksel yöntemleri kullanarak dil öğretiler, ancak dil bilgisi ve tercümeyle dayalı geleneksel öğretim yönteminin etkili olmadığını farkına vardılar. Berlitz "Doğal Yöntem" adı verilen yeni bir öğretim yöntemini biliyordu.

Bu yöntem Alman göçmen Gottlieb Henness ve Fransız göçmen Lambert Sauveur tarafından icat edilmişti. Berlitz, Henness ve Sauveur'un tekniklerini, "Berlitz Metodu" veya basitçe "Yöntem" olarak adlandırdığı yeni bir dil öğretim sistemi yaratmak için değiştirdi. Berlitz'in yeni sistemi "Doğal Yöntem" üzerinde ipuçları ve öneriler yoluyla derse daha fazla öğrenci katılımı; derslerin temeli olarak telaffuz benzerliği kullanımının reddedilmesi ve ilk dersten itibaren dilbilgisinin organize bir şekilde tanıtılması gibi çeşitli şekillerde geliştirildi. Derste sadece yabancı dil konuşulabiliyor ve öğretmenler bu temel ilkeye uymadıkları için görevden alınabiliyordu. O günden sonra Berlitz, kendi geliştirdiği sadece hedef dil odaklı öğretme tekniğini kullanmaya başladı, böylece Berlitz Metodu ortaya çıktı (Rose, 2011).

Bu usul ile dil öğretiminde görülen başarı üzerine önce Boston daha sonra da New York ve Washington'da dil okulları açıldı. 1880-1990 yılları arasında fikir ve yöntemlerini yazılı hâle getirerek sistematik bir usul geliştirdi. ABD'de kazanılan tecrübe ve başarı ile Avrupa pazarına açılmaya başladı. Berlitz, önce 1888'de Berlin'de New York'taki merkezden yönetilen bir okul açtı. Daha sonra 1889'da Paris ve Londra'da şubeler tesis etti. Bu uluslararası şubeler yeni pazarlama olanaklarını doğurdu. Berlitz'in dil öğretim yöntemi 1900'da Paris'te düzenlenen Dünya Fuarı'nda dikkatleri daha da üzerine çekti. Bu sergi ile bağlantılı olarak, Fransa Cumhurbaşkanı Maximilian D. Berlitz'i Fransız Onur Lejyonu (Chevalier de la Légion d'Honneur) Şövalyesi yaptı. Fransız dilinin yurt dışında yaygınlaştırılmasındaki hizmetleriyle onu ödüllendirdi (Rose, 2011).

Berlitz Dil Okulları, 1902 Lille Sergisinde altın madalya ve 1902 Zürih Sergisinde Dil Öğretiminde Mükemmellik Büyük Ödülü de dahil olmak üzere uluslararası sergilerde daha fazla madalya kazandı. Ödüller, 1905 Belçika Fuarı, 1908 Londra Fuarı ve 1911 Torino Fuarı gibi büyük uluslararası etkinliklerde devam etti. Maximilian Berlitz kendisi de şahsi olarak bazı ödüller aldı. 1906'da Fransız Eğitim, Güzel Sanatlar ve Kültür Bakanlığı, M.D. Berlitz'i Fransız Akademisi (Officier d'Académie) üyesi yaptı ve bu onur sadece birkaç Amerikan vatandaşına verildi. 1910'da İspanyol Kralı XIII. Alphonso, Prof. Berlitz'in kendi yöntemiyle yaptığı hizmetleri takdir etmek için "Maximiliano Berlitz"e Alphonso XII Sivil Düzen Komutanı (Comendador de la Orden Civil de Alfonso XII) nişanını verdi (Rose, 2011).

Berlitz'in dil okulları dünya çapında genişlemeye devam etti. Rusya, Güney Amerika, Avustralya ve Kuzey Afrika'daki büyük şehirlerde okullar açıldı. 1900-1910 yılları arasında okulların sayısındaki artış çarpıcıydı. 1901'de şirket 27.000 öğrenci ve 850 öğretmenli 125 okul işletiyordu, 1905'te bu sayı 105.000 öğrencili 300 okula ulaştı ve on yılın sonunda 350'den fazla okul faaliyettedir. İkinci dünya savaşında bu genişleme hızı bir miktar geriledi. Maximilian D. Berlitz, 6 Nisan 1921'de altmış dokuz yaşındayken kalp krizinden aniden öldü. Ölüm ilanları ve ölümünü bildiren makaleler yayımlandı. Bronx'taki Woodlawn Mezarlığı'nda toprağa verildi. Berlitz'in ölümünden sonra da bir aile şirketi hüviyeti kazanan Berlitz Dil Okulları hâlâ yetmişden fazla ülkede faaliyetlerini sürdürmektedir.¹

Berlitz Metodu

Bu metot, yeni bir metot değildir. Bu metodun diğer adları: Natural Method, The Reform Method, The Berlitz Method. İlkeleri dil öğretmenleri tarafından uzun yıllar uygulanmıştır. Hedef dilin iletişim için nasıl kullanılacağını öğrenme amacına sahiptir. "Grammar-Translation" metodu öğrencilerin hedef dili kullanmalarında fazla etkili

¹ Hayatı hakkında daha fazla bilgi için bk: <https://www.immigrantentrepreneurship.org/entries/maximilian-d-berlitz/>; <https://www.berlitz-ankara.com/tr-tr/hakkinda/berlitzin-hikayesi> [Erişim tarihi 14.09.2023].

olmadığından “Direct Method” popüler olmuştur. Bu yöntemin ana kuralı, çeviriye izin verilmemesidir. Yöntemde anlam, görsel yardımlar ve gösterimler (demonstration) kullanılarak doğrudan (directly) oluşturulur (Çiçek, 2006, s. 35).

Adından da anlaşıldığı üzere, Berlitz uygulaması bir yöntem olmaktan çok yöntemin bir uygulamasıdır. Dolaysız yöntemin uygulaması olan Berlitz uygulamasında temel beceriler: dinleme-anlama, okuma-anlama, konuşma ve yazma becerileridir.

Maximilian Berlitz, *The Berlitz Method for Teaching Modern Languages Illustrated Edition for Children* adlı kitabının giriş kısmında kendi geliştirdiği metot hakkında şu bilgileri vermiştir:

Berlitz Metodu, bir çocuğun ana dilini öğrendiği doğal sürecin bir taklididir. Onda yabancı bir dil edinme aracı olarak çeviri tamamen terk edilmiştir. Öğrenci ilk dersten itibaren sadece öğrendiği dili duyar. Yeni dili bu şekilde tanıtmamanın nedenleri şunlardır:

1. Tüm çeviri yöntemlerinde, çoğu zaman öğrencinin ana dilinde açıklamalar yapılırken, ders sırasında çok az sözcük öğrenilecek dilde konuşulur. Böyle bir uygulamanın sağduyuya aykırı olduğu açıktır.

2. Tercüme yoluyla yabancı bir dil öğrenmek isteyen ne o dilin ruhuna kapılır ne de onunla düşünmeye alışır; tam tersine, anadilinde ne söyleyeceğine dair bir eğilimi vardır ve yabancı dilden geçmiş sözcükleri kullanmaya engel olamaz.

3. Çeviri yoluyla edinilen yabancı dildeki bir kelime mutlaka eksiktir; çünkü bir dildeki her kelimenin diğer dilde tam bir karşılığı yoktur. Her dilin çeviri yoluyla aktarılamayan kendine has özellikleri, deyimsel ifadeleri vardır. Ayrıca, bir dildeki bir ifadenin ilettiği fikirler, diğer dildeki aynı kelimelerin ilettiği fikirlerle çoğu kez aynı değildir. Bu inkâr edilemez gerçek, tek başına tüm çeviri yöntemlerinin yetersiz olduğunu açıkça göstermeye yeter ve her dilin kendisinden öğrenilmesi gerektiğini kanıtlar. Bu, yabancı bir ülkedeki bir gezginin iyi bilinen deneyimiyle de doğrulanır. Bu gezgin çok az zorlukla ve nispeten kısa sürede yabancı dili akıcı bir şekilde konuşmayı öğrenirken, okuldaki öğrenci, dilbilgisi ve çeviri alıştırmalarıyla yaptığı yorucu çalışmasına rağmen, yıllarca aynı sonucu elde etmek için boşuna çabalar.

Bir gezgin için yabancı bir ülkede ikamet ne ise öğrenci için de Berlitz yöntemiyle öğretim odur. Sanki yabancı bir ülkedeymiş gibi sadece öğrenmek istediği dili duyar ve konuşur. Bununla birlikte, kendisi için oluşturulmuş yöntemsel ve sistematik bir dil avantajına sahiptir.

Berlitz yöntemindeki öğretmen, kendini anlatmak için önce uygulamalı derslere başvurur. Yabancı dilin ifadeleri algı ile doğrudan ilişkilendirilerek öğretilir; böylece öğrenci, yabancı dili dolambaçlı çeviri yöntemiyle değil, ana dilinde olduğu gibi kendiliğinden ve kolaylıkla kullanma alışkanlığı edinir. Dilbilgisinde karşılaşılan güçlükler ve ana dille karşılaştırıldığında ortaya çıkan anlaşmazlıklar büyük ölçüde azalır.

Uygulamalı derslerle öğretilmeyenler, uygun bağlama yerleştirilerek açıklanır. Daha ileri düzey derslerde, yeni kelimeler genellikle daha önce edinilen kelimeleri kullanarak oluşturulan basit tanımlarla açıklanır. Derslerde kullanılan tüm kelimeler, esas olarak öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşim yoluyla öğrencilere sunulur. İzlenen sıra, her zaman en gerekli ve en yararlı olanı önce verecek şekildedir. Böylece öğrenci yalnızca birkaç ders aldıktan sonra devam etmese dahi dili pratik bir şekilde kullanabilmek için yeterli bir dil bilgisi edinmiş olacaktır (Berlitz, 1907, s. 3-6).

Türkiye’de Berlitz Dil Okulları ve Berlitz Metodu

Berlitz dil okullarının ve uygulanan yöntemin dünya çapında görmüş olduğu ilgi ülkemizde de karşılık bulmuştur. Nitekim bu metodu ilk defa kullanan kişi Orhan Selahaddin Bey olmuştur. Darülfünûn’da Fransızca öğretmenliği yapan Orhan Selahaddin 1912 yılında İstanbul Beyoğlu’nda Berlitz usulü üzerine eğitim veren ilk dil okulunu açmıştır (Tuncer 2015: 65). Orhan Selahaddin, bu metodu doğrudan doğruya kitabın sahibi olan Berlitz’in yanında ders görerek öğretme izni almıştır. Kendisi bu okuldaki Fransızca derslerinde kullanmak için *Method Berlitz’dan Tedris-i Lisân-ı Fransevî* isimli kitabı hazırlamıştır. Bu eser Berlitz usulü ile ülkemizde ilk telif edilen kitaptır (Selahaddin 1327). Orhan Selahaddin daha sonra azınlık okullarında okuyan çocuklara Türkçe öğretilmek üzere *Tedris-i Lisân-i Türkî* adıyla bir kitap daha neşretmiştir (Tuncer 2015: 65). Orhan Selahaddin’in ülkemiz ile tanıştırdığı bu usul ile eğitim veren okullar ve yazılan kitaplar Osmanlı döneminde sayıca artmaya başlamıştır. Nitekim daha sonraları İzmir’de bu usulle eğitim veren bir okul daha açılmış ve Türkçe ve Fransızcanın yanı sıra Arapça, Almanca ve Farsça öğretiminde de bu metod kullanılmış ve kitaplar basılmıştır. Berlitz Okulları Cumhuriyet’in ilanından sonra da varlığını sürdürmüş ve halen günümüzde Ankara’da Berlitz Dil Okulu faaliyetlerine devam etmektedir.²

Berlits-i Fârisî

Berlits-i Fârisî, Osmanlı Dönemi’nde Farsça öğretmek için İran Okulu Farsça muallimi Gulâm Hüseyin İsmâ’il tarafından rüşdiye, idadi ve sultani mekteplerinde okutulmak üzere hazırlanmış bir ders kitabıdır.

Berlits-i Fârisî, baskı kapağında yer alan “*bil-cümle mekâtib-i Rüşdiye, ‘İdâdî ve Sultâniyede tedris olunmak üzere tertip edilmiştir*” ibaresinden de anlaşılacağı üzere rüşdiye, idadi ve sultani mekteplerinde okutulmak için hazırlanmış bir ders kitabıdır.

Eserin müellifi Gulâm Hüseyin İsmâ’il hakkında kaynaklarda bibliyografik bir bilgiye ulaşılamamış; yalnızca bu eserin baskı kapağındaki “*Debistân-i İrâniyân lisân-i Fârisî mu’allimlerinden*” ibaresinden onun İran Okulu Farsça muallimi olduğu anlaşılmaktadır. 160 sayfadan oluşan eserin baskısı Tefeyyüz Kitabhanesi tarafından yapılmıştır. Baskı tarihi eserin kapağında yer almamaktadır fakat müellifin eserin başında yazdığı ön söz kısmında 15 Ağustos 1912 yılı kaydedilmiştir. Buna göre eserin 1912 yılında basıldığı söylenebilir.

Eser “*ifâde-i merâm*” başlıklı Osmanlı Türkçesi ile yazılmış bir ön söz ile başlar. Burada müellif Farsçanın rüşdiye ve idadi mekteplerin pek çoğunda öğretilmesine rağmen konuşma ve okuma sırasında güçlükler olduğunu ifade etmiş ve bunun sebebinin de okullarda tercüme usulünün benimsenmesi olarak göstermiştir. Devamında kendisinin dil öğretimindeki yedi yıllık tecrübesinden hareketle çoğu Avrupa başkentinde o dönemde revaçta olan Berliç usulü üzere *Berlits-i Fârisî* adıyla konuşma-okuma ağırlıklı bir kitap hazırladığını; birinci cildin ilgi görmesi halinde daha sonra ikinci cildini ve sarf konulu üçüncü cildini peyderpey yayımlayacağını belirtmiştir.

“*Elsine-i şarkiiyenin en zeok âlûd ve en hoş edası olmakla beraber lisân-ı mâderzâdımızın rûkn-i mühimmini teşkil eden Fârisî; memleketimizde umum-i mekatib-i idadiye ve birçok mekatib-i rüşdiyyede okutdurulmakda ise de esnâ-yı mükâlemede revân-ı tekellüm ve hîn-i kırâ’at ve mütâ’alada cümlelerin manasına zahmetsiz ve sür’atle intikâl- ki ta’lîm ve te’allüm-i lisânın gayesidir- temin edilememektedir.*”

² Berlitz Dil Okulları hakkında daha fazla bilgi için bk: <https://www.berlitz-ankara.com/tr-tr>, [Erişim Tarihi: 26.07.2023].

Buna sebep ise tadrîs-i lisân için mekteblerimizde usul-i tercümenin tatbiki olduğu şüpheden vârestedir. Tadrîs-i lisânda gördüğüm yedi senelik tecrübeden sonra Avrupa'nın bütün payitahtlarında defa'ât ile vukû' bulan mu'allimîn kongrelerinde mazhar-ı takdîr olmuş (Metod Pratik)lerin en mükemmeli olan (Berliç) usulü üzere yazdığım "Berlits-i Fârisi" kitabının "mükâmele ve kırâ'at" kısmı olan birinci cildini mevki'-i intişâra vaz' ve rağbet-i umumiyyeye mazhar olduğunu gördüğüm takdirde ikinci ve "sarf" kısmını havî olacak olan üçüncü cildlerinin de neşrini vaad ederim. 15 Ağustos sene 912" (Berlitz, 1912, s. 2).

Daha sonra müellif "Berliçin Usûlü" başlığı altında bu kitabı okutacak öğretmenlere derslerin nasıl işleneceğine dair beş madde içerisinde uyarılarda bulunmuştur. Bu uyarılarda ilk olarak derslerin ilk kısmının özellikle konuşma üzerine olması gerektiği belirtilmiştir. İkinci olarak öğretmenlerin öncelikle öğreteceği kelimeleri açık bir şekilde telaffuz ederek birkaç kere tekrar etmesi ve daha sonra bu kelimelerle öğrencilere soru sorarak bunları cevaplaması önerilmiştir. Üçüncü olarak kelime sayısının sınırlı tutulması ve benzer ya da zıt anlamlı kelimeleri beraber kullanarak öğrencinin dikkatinin çekilmesi tavsiye edilmiştir. Daha sonra öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmek için örnekleri tekrar etmelerini sağlamaları ve yeri geldiğinde kitaptaki örneklerin değiştirilerek yeniden oluşturulması istenmiştir. Son olarak dersin son bölümünde öğretmenin konuşma kısmında öğretilen tüm kelimeleri okuması ve öğrencilere de rahat bir şekilde okuyup kullanıncaya kadar okutması tembih edilmiştir.

"1) Dersin nısf-ı evveli münhasıran şifâhi olmalıdır.

2) Mu'allim evvelâ öğrenilecek kelimelerden ba'zılarını sarîh ve seçkin surette telaffuz eder. Ve aynı zamanda söylediği şeyi yahûd muktezâsına göre eb'âdını ... ileh göstermeğe ve yahûd icâbı hâlinde mevzu' bahsettiği hareketi bizzât icrâyâ 'itina eder. Mevzu'u irâe suretiyle birkaç def'a tekrar ettikten sonra telaffuz ettiği kelimeler üzerine kendi kendine sualler tertîb ve irâd eder ve cevâplarını verir.

Talebenin lâyıkıyla anladığına kanâ'at hâsıl ettiği zaman onlara aynı sualleri irâda lüzum görürse cevâba yardım eder, daha sonra cevâbı yalnız onlara bırakır.

3) Def'aten birçok kelimeler almamalı ve: (âri- ne- bulend- kutâh- bozorg- kuçek- sefid- siyâh- bâlâ- zîr- kerden- keşîden- resîden- reften- âmeden- hîç- çîz- çîzî- (yek çîzî) -dîden- ilh..) lügatlerinde olduğu gibi öğrenilecek kelimâtın mübânenet ve müşâbeheti talebenin derhâl gözüne çarpmak ve bu suretle efkâr ile kelimâtın mânasını anlamağa yardım etmek için kelimât-ı mezkûreyi mukâyese ile vücuda getirecek surette intihâb etmelidir.

4) Talebeyi iyice alıştırmak için emsileyi teksîr etmelidir. İçinde bulunulan muhît ve etrâfta mevcûd eşyânın emsile ile münâsebeti bulunması lâzım olduğundan, eğer bunlar kitâptaki misâllerin ta'dîlini icâp ettiriyorsa mahzâ bu sebepten dolayı, kitâpta münderic olanların ta'dîli bittabi' mümkündür.

5) Dersin nısf-ı ahîrinde mu'allim ta'lîm-i şifâhinin mevzu'u olan kelimât ve 'ibârâtı okur. Ba'dehu hâcenin mu'âveneti olmadan dersin bütün kelimâtını suhûlet ve selâsetle okuyuncaya kadar talebeye okutulması lâzımdır." (Berlitz, 1912, s. 3)

Bu uyarı kısmından sonra derslere geçilmiştir.

Birinci Ders³

- **Okul araç-gereçleri:** مداد (kurşun kalem), دوات (hokka), خط كش (cetvel), ميز (masa), ساندلی (sandalye), سیاہ تختہ (kara tahta), پیش تختہ (sıra), کتاب (kitap), قلم (kalem)

³ Derslerin izahında Farsça kelimelerin Türkçe karşılıkları tarafımızca parantez içinde verilmiştir. Eserde bu kelimelerin bazıları resimler ile gösterilmiştir.

- **Ev eşyaları ve ev bölümleri:** دیوان (koltuk), بخاری (soba), در (kapı), پنجره (pencere), دیوار (duvar), سقف (çatı)
- **Sayılar:** Birden beşe kadar olan sayılar.
- **این چیست؟** (Bu nedir?) soru kalıbı

Birinci derste مداد, دوات, خط کش, میز, سندلی⁴, سیاه تخته, سفید تخته, کتاب, پیش تخته, قلم, gibi okul araç gereçleri ve دیوان بخاری, در, پنجره, دیوار, سقف gibi ev eşyaları ve evin bölümleri resimlerle birlikte verilmiştir. Ayrıca birden beşe kadar sayılar da bu kelimelere dahil edilmiştir. Verilen bu kelimelerle **این چیست؟** (bu nedir?) soru kalıbı ile sorular sorulmuş ve **آن دیوار است** (bu duvardır) şeklinde cevaplar verilmiştir. Ayrıca kelimeler **یک در** (bir kapı) ve **پنج کتاب** (beş kitap) örneklerinde olduğu gibi rakamlarla da kullanılmıştır (s. -6-7).

İkinci Ders

- **Renkler:** سیاه (siyah), سفید (beyaz), سرخ (kırmızı), زرد (sarı), سبز (yeşil), آبی (mavi) ve خاکستری (gri)
- **Sıfatlar:** کوتاه (kısa), دراز (uzun), تنگ (dar), باریک (ince), کوچک (küçük), پهن (geniş), فراخ (rahat) ve بلند (uzun)
- **Üstünlük sıfatı:** (تر)
- **Sayılar:** beşten ona kadar olan sayılar.
- **Soru zamir ve edatları:** آیا (acaba), کدام (hangi) ve چه (ne)

İkinci derste سیاه, سفید, سرخ, زرد, سبز, آبی ve خاکستری gibi ana renkler; دراز, کوتاه, تنگ, دراز, کوتاه, فراخ, پهن, کوچک, باریک gibi sıfatlar işlenmiştir (s. 8-12). Bu kelimeler **این دفتر چه رنگ است؟** (Bu defter hangi renk?) **آیا این مداد سرخ کوتاه است؟** (Acaba bu kırmızı kurşun kalem kısa mı?), **بله، آن مداد سرخ کوتاه است.** (Evet, o kırmızı kurşun kalem kısadır.) **آن مداد دراز خاکستری است.** (Hangi kurşun kalem gridir?) örneklerinde olduğu gibi soru-cevap şeklinde verilen cümlelerle anlatılmıştır. Bu cümlelerde **آیا** (acaba), **کدام** (hangi) ve **چه** (ne) soru zamir ve edatlarından yararlanılmıştır. Bu dersteki cümleler daha çok **این مداد سرخ کوتاه است** (Bu kırmızı kurşun kalem kısadır), **این مداد خاکستری دراز است** (Bu gri kurşun kalem uzundur) gibi isim cümleleri olmuştur. Ayrıca **پنجره آبی** (mavi pencere), **گل سفید** (beyaz çiçek), **کتاب کوچک** (küçük kitap) ve **کاغذ پهن** (geniş kâğıt) gibi hem bu derste hem de daha önce derste verilen kelimelerden yararlanılarak tamlama yapılmıştır. Burada da pencere, kapı, kalem, kitap ve cetvel gibi materyallerin resimlerinden yararlanılmış ve renkler de resimler yardımıyla belirtilmiştir. Dersin sonunda ise **این مداد سفید از آن مداد سبز درازتر است** (Bu beyaz kurşun kalem o yeşil kurşun kalemden daha uzundur) cümlesinde olduğu gibi üstünlük sıfatlarına ve beşten ona kadar olan sayılara yer verilmiştir.

Üçüncü Ders

- **Yer edatları:** روی (üst, üzeri), زیر (alt, aşağı), توی (içinde), پس (arka), جلو (ön), پشت (arka, geri),
- **Şahıs zamirleri:** من (ben), تو (sen), او (o), ما (biz), شما (siz), آنها (onlar)
- (هستن) imek fiili
- (ک) küçültme eki
- **Sayılar:** on birden on beşe kadar olan sayılar

⁴ Eserde bu gibi bazı günümüz imlasının dışında kullanımlar mevcuttur. Doğrusu **سندلی** şeklindedir.

- **کی (kim) ve کجا (nerede) soru zamirleri**

Üçüncü derste işlenen konular yer edatları, şahıs zamirleri, (ک) küçültme sonu eki, iyelik ekleri, (هستن) imek fiili, nerede ile kim soru kalıbı ve on birden on beşe kadar olan sayılar olmuştur (s. 12-13). Bu derste karşılıklı duran bir kız ve oğlan çocuğunun ortasına bir sandalye resmedilmiş; sandalyenin altına bir sepet üstüne ise bir kitap yerleştirilmiştir. Resimle beraber دختر (kız çocuğu), پسر (oğlan) ve سبد (sepet) kelimeleri verilmiştir. Daha sonra bu derste işlenen konular bu tasvir üzerinde şekillenen soru-cevap halinde kurgulanan cümleler ile anlatılmıştır. Öncelikle yer edatları کتاب در روی سندی (kitap sandalyenin üstündedir), است (sepet sandalyenin altındadır), کاغذ من شاگردم (Siz kimsiniz?) شما کیستید? (Ben öğrenciyim) ve (o kızcağız kim?) این دخترک کیست? (Ben neredede?) کتاب در (Kitap nerede?) کتاب در (Kitap nerede?) (Ben neredede?) (Ben neredede oturmuşum) ve شما در جلو میز ایستاده‌اید (Siz masanın önünde oturmuşsunuz) örneğinde olduğu gibi fiil cümlelerine yer verilmiştir. Son olarak on bir ile on beş arasındaki sayılar hem yazı hem de rakam ile verilmiştir.

Dördüncü Ders

- **Vücutun uzuvları:** موی (saç), پیشانی (alın), ابرو (kaş), چشم (göz), گوش (kulak), گونه (yanak), دهان (ağız), بینی (burun), زنج (çene) ve گردن (boyun), انگشت (parmak), روی (yüz), دوش (omuz), سینه (göğüs), شکم (karın), زانو (diz), ساق (baldır) ve پای (ayak)
- **داشتن sahip olmak fiili**

Dördüncü derste vücutun uzuvları, olmak ve sahip olmak fiilli (داشتن) ele alınmıştır (s. 15-19). Bu derste ilk olarak insanın baş kısmının ve tüm vücudunun olmak üzere iki ayrı resim verilmiş; resimlerin kenarına uzuvlar yazılmıştır (s. 15). Burada ilk resimde موی (saç), پیشانی (alın), ابرو (kaş), چشم (göz), گوش (kulak), گونه (yanak), دهان (ağız), بینی (burun), زنج (çene) ve گردن (boyun) uzuvları verilmiş ve göz, kaş ve kulak ise راست (sağ kulak), گوش چپ (sol kulak) şeklinde ayrıca gösterilmiştir. İkinci resimde ise انگشت (parmak), روی (yüz), دوش (omuz), سینه (göğüs), شکم (karın), زانو (diz), ساق (baldır) ve پای (ayak) organları belirtilmiştir.

Beşinci Ders

- **Kıyafet isimleri:** فس/فینه (fes), شاپکه (şapka), حرکه (hırka), نیم تنه (ceket), دست کش (eldiven), شلوار (pantolon), جلیتقه/ژلیت (yelek), یخه (yaka), دستمال (mendil), جوراب زنانه (kadın çorabı), بوتین (bot), چکمه (çizme), سینه بند (korse)
- **Kişisel eşyalar:** جامه‌دان (bavul), یخدان (buz kabı), یخدانچه (küçük buz kabı), ماهوت پاک کن (elbise fırçası)
- **Sayılar:** on altından yirmi beşe kadar olan sayılar.

Beşinci derste öncelikle فس, شاپکه, حرکه, نیم تنه, دست کش, شلوار, جلیتقه/ژلیت, یخه, دستمال, جوراب زنانه, بوتین, چکمه, سینه بند gibi giyeceklerin resimleri verilmiş ve daha önce anlatılan isimler ve kaideler pekiştirilmeye çalışılmıştır (s. 19-25). Daha önceki derslerde işlenen renkler, sıfatlar, vücutun uzuvları, sayılar gibi kelimeler ile yer edatları, üstünlük sıfatı, (هستن) imek fiili ve داشتن sahip olmak fiili gibi dil bilgisi kaideleri soru-cevap şeklinde oluşturulan cümlelerde bu derste de anlatılmıştır. Sorularda چه (ne), چند (kaç), آیا (acaba), کدام (hangi) ve کجا (nerede) soru zamirleri ile هستن ve fiillerinden yararlanılmıştır.

Bahsi geçen konular ve kaidelerden yararlanılarak bu derste sorulan sorulara aşağıdaki örnekler gösterilebilir:

در سر آن آقا یک فینه هست یا نه؟ (Bu beyefendinin başında fes var mı yada yok mu?)

فس چه رنگ است؟ (Fes ne renk?)

نیم تنه از ژلیبت بلندتر است؟ (Ceket yelekten daha mı büyük?)

آن آقا دست کش دارد؟ (O beyefendinin eldiveni var mı?)

من چند دست کش دارم؟ (Benim kaç eldivenim var?)

دستمال شما کدام است؟ (Sizin mendiliniz hangisi?)

Altıncı Ders

- گذاشتن (koymak), گرفتن (tutmak), کشیدن (çekmek), بردن (götürmek), برداشتن (almak), kaldırmak), رفتن (gitmek), آمدن (gelmek) fiilleri

Bu derste öncelikle گذاشتن, گرفتن, کشیدن, بردن, برداشتن, رفتن, آمدن fiillerinin tüm şahıslarda şimdiki zamanda olumlu hâlde çekimi verilmiştir. Daha sonra bu fiiller *را* *بر* *می* دارد (öğretmen kitabı alıyor); (öğretmen kitabı masanın üzerine koyuyor); (öğretmen masayı çekiyor); (ben yerime gidiyorum); (Zehra Hanım benim defterimi alıyor musunuz?) *نه*, *او* *دفتر* *شمارا* *می* گیرد (hayır, o sizin defterinizi alıyor) örneklerinde olduğu gibi bazen soru-cevap bazen de isim ve fiil cümleleri içerisinde kullanılmıştır. Dersin başında çekimi verilen fiiller cümleler içerisinde olumsuz yapı da çekimlenmiştir. Ayrıca *کردن* (yapmak), *آوردن* (getirmek), *پوشیدن* (giymek) ve *بستن* (kapamak) fiillerine de bu derste cümleler içerisinde yer verilmiş ve *را* (belirtme) ve *به* (yönelme) edatları ile yer edatlarından yararlanılmıştır.

Yedinci Ders

- Sayılar: birden yüze kadar olan sayılar
- شمردن (saymak) fiili
- Toplama, çıkarma gibi hesap işlemleri

Yedinci derste öncelikle birden yüze kadar olan sayıların tümü hem rakam hem yazı ile liste halinde verilmiştir (s. 29). Daha sonra hesap işlemlerinde sıklıkla kullanılan *شمردن* (saymak) fiilinin tüm şahıslarda çekimi yapılmış ve *من* *می* شمارم (ben sayıyorum) benzeri basit cümleler içinde kullanılmıştır. *5=3+2* örneğinde olduğu gibi bazı hesap işlemleri örnek olarak gösterilmiş ve *ده* *بعلاوه* *دو* *چند* *می* شود؟ (on iki daha kaç yapıyor) şeklinde sorulan sorulara *این* *جمله* *را* *طرح* *می* *احمد*, verilen cevaplarla hesaba dair soru-cevap şeklinde cümlelere yer verilmiştir. Daha sonra *در* *روی* *میز* *چند* *کتاب* *هست*؟ (masanın üzerinde kaç kitap var?) *در* *آنجا* *دört* *کتاب* *var*) benzeri soru-cevaplar ile birkaç tane soru kalıbına dair örnekler gösterilmiştir.

Sekizinci Ders

- Bu ve bunlar kalıbı: *این- اینها*

Bu derste *این* (bu) ve *اینها* (bunlar) işaret zamirleri ile bu nedir, bu eldiven kimindir, bunlar ne renktir gibi cümleler ile anlatılmıştır. Ayrıca *کتابتان* *کجاست*؟ (kitabınız nerededir?) *کتابم* *سیران* *üzerinde*) cümleleri gibi soru-cevap şeklinde cümlelerde bitişik şahıs zamirleri öğretilmiştir.

Dokuzuncu Ders

- نوشتن (yazmak) ve خواندن (okumak) fiilleri
- Hava durumu
- Sıra Sayı Sıfatları
- Fars alfabesi

Dokuzuncu derste نوشتن ve خواندن fiilleri üzerinde durulmuştur. Bu fiillerin şimdiki zaman çekimi verilmiş ve cümleler içerisinde daha önce kelime ve soru kalıplarından yararlanılarak konu işlenmiştir. Daha sonra الف حرف اول الفباست (elif harfi alfabenin ilk harfidir), ب حرف دوم ت حرف سیم⁵, ث حرف چهارم, ج حرف پنجم, ح حرف ششم, خ حرف هفتم, üçüncü, s dördüncü, c beşinci, h altıncı ve ha yedinci harfidir) şeklindeki cümleler içerisinde sıra sayılarına ve Farsçadaki bazı harflere değinilmiştir. Sonrasında الفباى فارسى (Fars alfabesi kaç harftir?), الفباى فارسى از کدام حرف شروع مى شود؟ (Fars alfabesi hangi harften başlıyor?) gibi alfabeyle dair soru cümlelerine yer verilmiştir. Dokuzuncu derste son olarak باران مى بارد (yağmur yağıyor), هوا ابر و تاریک بود (hava bulutlu ve karanlık), امروز هوا بسیار خوب است, خورشید در آسمان مى درخشد (bugün hava çok güzel, güneş gökyüzünde parlıyor) benzeri hava durumuna dair cümlelere yer verilmiştir.

Onuncu Ders

- نشستن (oturmak) ve ایستادن (durmak) fiilleri
- Geniş ve duyulan geçmiş zamanda fiillerin kullanımı

Onuncu derste daha önceki derslerde öğretilen tüm yapı ve kelimeler cümleler içerisinde kullanılarak işlenen konular pekiştirilmeye çalışılmıştır. Diğer derslerden farklı olarak bu derste ایستادن ve نشستن fiilleri (ben oturmuş muyum ya da durmuş muyum?); شاگرد ایستاده یا نشسته؟ (öğrenci durmuş mu yoksa oturmuş mu? Öğrenci durmamış, oturmuş) örneklerinde olduğu gibi hem olumlu hem de olumsuz olarak duyulan geçmiş zamanda çeşitli şekillerde cümle içerisinde kullanılmıştır.

On Birinci Ders

- توانستن (yeterlik kipi)
- چرا (niçin) ve چونکه (çünkü) soru zamiri ve edatları
- اگر (eğer) edatı ve şart cümleleri

Bu derste öncelik ایستادن yeterlik kipinin kullanımı شما دو کبریت را مى توانید بشکنید (نمی) (siz iki kibriti kırabilir misiniz/kıramaz mısınız) şeklinde cümleler içerisinde olumlu ve olumsuz yapıda şimdiki zamanda gösterilmiştir. Ayrıca bu derste چرا نمی توانم (niçin dışarı çıkamıyorum çünkü kapı kapalıdır) cümlelerinde olduğu gibi niçin soru kalıbına cevaben çünkü yapısıyla cevap verilmesi gerektiği örnekle anlatılmış ve اگر در را قفل کنم بیرون نمی توانید بروید (eğer kapıyı kilitlesem dışarı çıkamazsınız) gibi cümleler de hem yeterlik kipi hem de şart cümleleri işlenmiştir. Dersin sonunda ise ایستادن (-e bilmek) yardımcı fiilinin şimdiki zaman çekimine yer verilmiştir.

On İkinci Ders

- دادن (vermek), گفتن (söylemek) ve پذیرفتن (kabul etmek) fiilleri

⁵ Günümüz Farsçasında imlası سوم, سوم şeklinde.

On ikinci derste yukarıda verilen üç fiil şimdiki zamanda çeşitli soru-cevap şeklindeki cümleler içerisinde kullanılmış ve dersin sonunda گفتن ve پذیرفتن fiillerinin tüm şahıslarda çekimi yapılmıştır (s. 42-44).

On Üçüncü Ders

- دیدن (görmek) fiili

Bu derste daha önce öğretilen رفتن، نوشتن، رفتن gibi fiillerin kullanıldığı cümlelere yer verilmiş daha sonra دیدن (görmek) fiili çeşitli soru kalıpları ve cümlelerin içerisinde daha çok şimdiki zamanda kullanılmıştır (s. 44-45).

On Dördüncü Ders

- **Çiçekler:** لاله (lale), گل مروارید (inci çiçeği), گل سرخ/گل گلابی (gül), گل هرجانی (menekşe), گل بنفشه (menekşe)
- **Meyve ve sebzeler:** آلوچه (kiraz eriği), گلابی (armut), سیب (elma), خوشه انگور (üzüm salkımı), گیلاس (kiraz), گردو (ceviz), فندق (fındık), کلم (lahana), نخود (bezelye⁶), لوبیا (fasulye), سیب زمینی (patates),
- **Bazı yiyecek ve içecekler:** مرغ بریان (kızarmış tavuk), نان (ekmek), گوشت بریان (kebab), شیر (süt), قهوه (kahve), آب (su)
- **Mutfak araç gereçleri:** کارد (bıçak), چنگال (çatal), قاشق (kaşık), قاشق/قالب (tabak), کاسه (kase), آشخوری (çorba kasesi), فنجان (fincan), دستی (sürahi), زیر فنجان (fincan tabağı), قنددان (şekerlik), قندگیر (şeker maşası), شیشه/بطری (şişe), قهوه جوش (cezve), استکان (bardak)
- **Hayvan isimleri:** لاشخور (akbaba), سنگ پشت (kaplumbağa), نهنگ (balina), ملخ (çekirge), مرغ (kurbağa), شتر مرغ (deve kuşu), خروس (horoz), خرگوش (tavşan), طوطی (papağan), پروانه (kelebek), مگس (sinek), خرچنگ (yengeç), خرس (ayı), شیر (aslan), شتر (deve), مورچه (karınca), مار (yılan), پیل (fil), گربه (kedi)
- نوشیدن (içmek), خوردن (yemek), نوشتن (yazmak), دیدن (görmek) fiilleri ve bu fiillerin görülen geçmiş zaman ve gelecek zaman kullanımları

Bahsi geçen derste diğer derslere göre farklı bir usulden yararlanılmıştır. Bu önce derste çiçekler, meyve ve sebzeler, bazı yiyecek ve içecekler, mutfak araç gereçleri resimler ile birlikte verilmiş daha sonra diğer derslerde olduğu gibi bu kelimelerle soru-cevap şeklinde cümlelere yer verilmiştir. Daha sonra نوشیدن (içmek), خوردن (yemek) ve دیدن (görmek) fiilleri şimdiki zaman ve gelecek zamanda çekimlenmiş ve bu fiillerle cümlelere yer verilmiştir. Sonrasında diğer sebzeler, meyveler ve mutfak eşyaları liste hâlinde verilmiş; کدام نوع میوهها (sebzeler kaç çeşittir); کاسه را از چه می سازند? (sebzeler kaç çeşittir); خوشمزهتر است? (hangi tür meyveler daha lezzetlidir); gibi otuzdan fazla soru sorulmuştur. Daha sonra bazı hayvan adları resimler eşliğinde gösterilmiş ve yine کدام نوع میوهها (kaseyi neden yapıyorlar) gibi otuzdan fazla soru sorulmuştur.

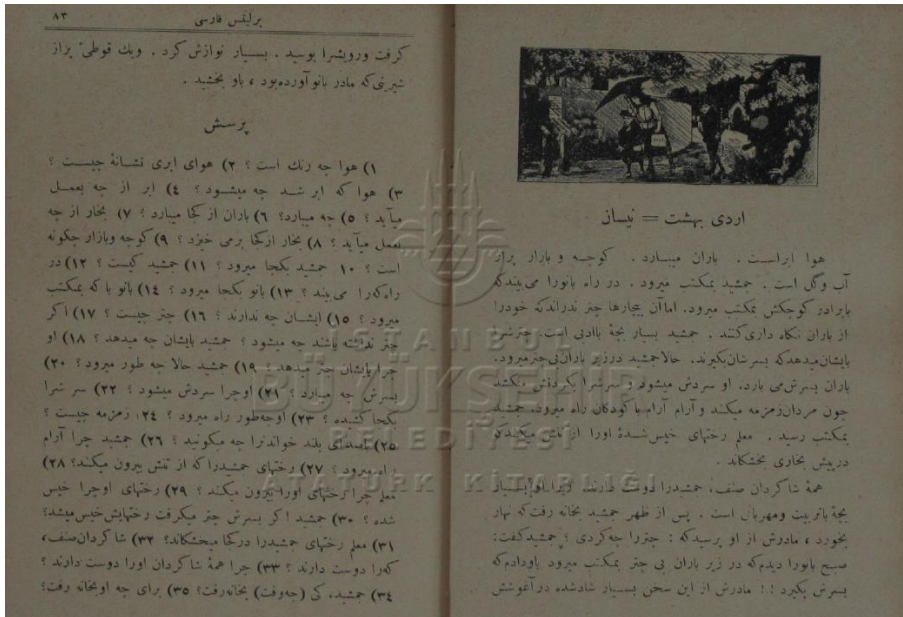
Son Bölüm

Son bölümde gün, saat ve aylar üzerinde durulmuştur. İlk olarak مادر و فرزندان (anne ve çocukları) başlıklı bir okuma metni verilmiştir (s. 64-65). Bu metinde basit cümlelerle anne sevgisi anlatılmıştır. Metnin devamında پرسش başlığı altında bu metin ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Daha sonra روز (gün) başlığı altında aşağıda verilen resimdeki olaylar anlatılmış ve anlatılan metne dair sorular yöneltilmiş ve sonrasında خوابیدن (uyumak), زدن (vurmak) ve کندن (sökme) fiillerinin şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman ve duyulan geçmiş zaman çekimleri yapılmıştır.

⁶ Verilen kelimenin Türkçe karşılığı nohut. Fakat eserde bu kelimenin üzerinde bezelye resmi verilmiştir.

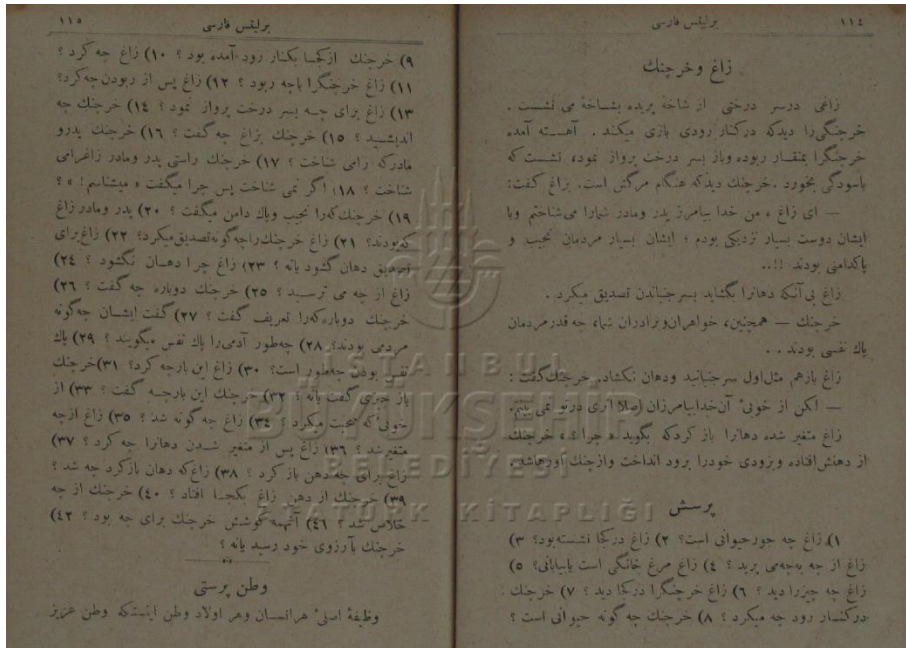
başlığı altında saatler, gün ve ay isimleri ve mevsimler gösterilmiştir. Sonrasında sırasıyla **فروردین**, **اردیبهشت**, **تیر**, **مرداد**, **شهریور**, **مهر**, **آبان**, **آذر**, **دی**, **بهمن**, **اسفند**, **سنبله** başlıkları altında yılın tüm aylarına dair bir metin ve bu metinlerle ilgili sorulara yer verilmiştir (s. 75-102). Bu metinler bahsi geçen aya dair hava olaylarına değinilmiş, her metnin başına o ay ile ilgili bir resim eklenmiştir. Metinler genellikle kısa tutulmuş ve her metinle ilgili çokça soru yöneltilmiştir. Örnek olması için **اردیبهشت** başlıklı metnin orijinal hali aşağıda verilmiştir.

Bu bölümü ile esere devam edilmiştir (s. 103-157). Bu bölümde aşağıda liste halinde verilen başlıklar altında yirmi üç adet manzum ve mensur okuma parçası verilmiştir ve metinlerle ilgili sorulara yer verilmiştir. Metinlerden üçü manzum diğerleri mensurdur. Metinler genellikle kısa ve basit cümlelerden oluşmaktadır. Genellikle öğüt içerikli metinler seçilmiştir. Daha önceki metinlerde olduğu gibi bu bölümde de **پرسیش** başlığı altında işlenen metin ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Soruların çoğu metin ile ilgili olmasına rağmen anlatılan konu ile ilgili diğer sorulara da yer verilmiştir.

- پاکیزگی (temizlik)
- لباس (elbise)

- روی انسان (insanın yüzü)
- خروس و مروارید (horoz ve inci)
- مهتر و اسب (Mihter ve at)
- تاخت طلا (tavuk ve altın yumurta)
- دو رفیق (iki arkadaş)
- زاغ و خرچنگ (karga ve yengeç)
- وطن پرستی (vatan sevgisi)
- رویاه دم کننده (kuyruğu kopan tilki)
- نظم (şiiir)
- آب از دریا چه می شود (su denizden nereye gidiyor)
- خرگوش و وزغ (tavşan ve kurbağa)
- فیل دادگر (adil fil)
- شتر و موش (deve ve fare)
- پند بزرگان (büyüklerin öğüdü-şiiir)
- قوت ریسمان از رشته‌ها است 1-4 (ipin gücü örgülerdendir 1-4)
- منظومه (şiiir)
- مرغ و روباه (tavuk ve tilki)
- عدالت (adelet)
- ناتوانان را حيله گر می شود 1-4 (gücsüzleri hilekar yapıyor 1-4)
- مادر مهربان ما (şefkatli annemiz)
- شير و پشه (aslan ve sivrisinek)

Eserde son olarak **خاتمه** başlıklı son bölüm mevcuttur (s. 158-160). Burada müellif **اصول تعلیم برلیتس** (Berlitz öğretim yöntemi) başlığı altında Farsça olarak dokuz madde halinde Berlitz yönteminin usul ve esaslarını anlatmıştır. Bu maddeler sırasıyla şöyledir (Berlitz, 1912, s. 158-160).

- 1- Dil öğretiminde mümkün olduğu kadar çocukların zihnini canlandırarak kolay kelimeler ve anlaşılacak ibareler seçilmelidir.
- 2- Dil öğretimi esnasında zihne yerleşmesi için sadece kelimeyi anlamakla yetinilmemeli doğal olarak yani söyleyip dinleyerek öğrenciye anlatmalı. Elbette öğretmenler kelime öğretmek ile dil öğretmek arasında çok fark olduğu noktasına

- dikkat etmelidir. Bu sebeple öğrencilerin konuşma (pratik) usulüne çok önem vermelidirler.
- 3- Başlangıç düzeyinde yani birinci sınıf sırasında tüm dilbilgisi kurallarını anlatmaktan çekinmek gerekir; zira dilbilgisi, dili öğrendikten sonradır. Bu kitapta fiillerin bir kısmının çekimi kural zikretmeksizin verilmiştir.
 - 4- Dersin ilk kısmının yarısı sözlü olmalıdır ve öğretmenin sınıfa gelmeden önce dersin konusunu belirlemesi gerekir. Sınıfta öncelikle o dersi şifahi olarak öğretmelidir.
 - 5- Her derste öğretilen kelimeleri öğretmenin kelimeyi anlamada öğrencinin güçlük çekmemesi adına öğretilen dilin telaffuzuyla açık ve doğru bir şekilde telaffuz etmesi gerekir.
 - 6- Konuları birbirine karıştırmadan yani birkaç konuyu bir kerede anlatmaması gerekir.
 - 7- Öğrencilerin yatkınlık kazanması için çokça örnek verilmesi ve soru-cevap yapılması gerekir.
 - 8- Dersin ikinci yarısında o derste ki kelime ve ibareleri öğretmenin önce kendisinin okuması ve ardından da doğru bir şekilde öğrencilere okutması gerekir.
 - 9- Öğretmenin, öğrencilerin cevap verirken şu önemli noktaları işaret etmesi gerekir:
 - a) Cevapları soruya göre verin.
 - b) Cümleleri tam olarak söyleyin.
 - c) Kelimeleri açık ve belirgin bir şekilde telaffuz edin.
 - d) Her kelimenin telaffuzunu mümkün olduğu kadar öğrenilen dilin telaffuzuna yakın söyleyin.

Sonuç

Berlits-i Fârisî, yirminci yüzyılın başlarında Farsça olarak kaleme alınmış ve belirli bir öğretim yöntemini takip ederek hazırlanmıştır. Bu yöntem Almanya doğumlu, kendi ismiyle bir dil öğretim yöntemi geliştiren ve dilbilimci olan Maximilian Delphinus Berlitz (1852-1921)'in ortaya koyduğu Berlitz Metodu'dur.

Berlitz metodu öğrencinin ders esnasında konuşmasını, pratik yapmasını ve aktif katılımını esas almaktadır. Bu bağlamda *Berlits-i Fârisî*, yoğun dil bilgisi konuları içermekten ziyade verilen kelimelerle oluşturulan cümleler yoluyla konuşma egzersizleri yaparak öğretmeyi hedeflemiştir.

Berlitz usulünün gereği olarak *Berlits-i Fârisî*, görsel materyallerle desteklenmiştir. Kitap on dört ders başlığı içermektedir. Her derste görsel materyallerle gösterilen sözcükler yer almaktadır. Öğrenciye verilen ve öğretimi sağlanan resimli sözcüklerden sonra ilgili konunun anlatımı öğretici tarafından gerçekleştirilip soru-cevap şeklindeki alıştırmalar ile öğrencinin konuyu pekiştirmesi hedeflenmektedir. Derslerde sırasıyla okul araç gereçleri, ev eşyaları ve bölümleri, renkler, kıyafet isimleri, organ isimleri, kişisel eşyalar, çiçekler, meyve ve sebzeler, hayvanlar, yiyecek ve içecekler, mutfak eşyaları gibi konular seçilerek bu konular sayılar, yer edatları, sıfatlar, zamanlar, şahıs zamirleri, yeterlik kipi, soru zamirleri ve bazı fiillerin kullanımı gibi dil bilgisi konuları ile birlikte işlenmiştir. Doğrudan bir dil bilgisi konusu işlenmemiştir. Bu başlıklarda öğretilecek sözcükler ile yapılacak alıştırmalar bulunmaktadır. Nitekim Berlitz metodunda dil bilgisi önemlidir ancak öğrenci bu kuralları formüllerle değil konuşma pratikleri yaparak aktif

bir şekilde edinmektedir. Bu bağlamda eserde konu anlatımı bulunmamaktadır. Öğretici; ders başlıklarına, sözcük, cümle ve verilen metne göre konu anlatımını gerçekleştirmektedir. Daha sonra son bölümde gün, saat ve aylar ile ilgili okuma metinleri ile hem daha önce işlenen konular pekiştirilmek istenmiş hem günler, aylar ve mevsimler birer metin ile öğretilmiştir. Verilen metinlerle ilgili öğrencilere çok sayıda soru yöneltilmiştir. Okuma bölümünde ise çoğu öğüt içerikli yirmi üç adet manzum ve mensur okuma parçası verilmiştir. Kısa tutulan bu okuma metinleri ile ilgili yine bir önceki bölümde olduğu gibi pek çok soru yöneltilmiştir. Buradaki amaç bu sorular vasıtası ile öğrencinin ilgisini çekerek derse katılımı artırmaktır.

Berlitz metodu ile diğer dillerde hazırlanan kitaplar ile *Berlitz-i Fârisî*'de işlenen konular, dersler içerisinde verilen resimler ve ders sayıları aynı olsa da kitabın sonundaki okuma bölümünde farklılıklar mevcuttur. Seçilen metinler içerik ve konu bakımından farklılık göstermektedir. *Berlitz-i Fârisî*'de kahramanları hayvanlar olan hikâye ve masallarla öğüt özelliği taşıyan metinler tercih edilmiştir.

Eserde zaman zaman gerek matbaa gerek neşreden kişilerden kaynaklı yazım hataları mevcuttur. Bazen de dönemin Farsçası ile günümüz Farsçası arasındaki farklılar görülmektedir. Örneğin صندلی (sandalye) kelimesi eserin tümünde دوم; سندی (ikinci) ve سوم (üçüncü) sıra sayı sıfatları دیم ve سیم şeklinde yazılmıştır. “به” yönelme edatı dilbilgisi kuralları dahilinde bitişik yazılabilirken eserde bazen bitişik bazen ayrı yazılmıştır. Eserde her ne kadar verilen kelimelerin Türkçe karşılıkları doğrudan yazılmamış olsa da verilen resimlerde günümüz anlamından farklı kullanıldığı görülmüştür. Örneğin نخود kelimesi günümüz Farsçasında nohut anlamına gelirken eserde bu kelime için verilen resimde bezelye tercih edilmiş; جامدان elbise dolabı manasında kullanılırken eserde bavul resmi tercih edilmiştir.

Hem ele almış olduğumuz *Berlitz-i Fârisî* hem Berlitz metodu ile neşredilen diğer dillerdeki kitaplar göz önüne alındığında 19. yy. Osmanlı Devleti'nde dil öğretiminde yeniliklerin takip edildiği, bu yeniliklere göre değişikliklerin yapıp eserlerin hazırlandığını görülmektedir. Nitekim modern usullerle kaleme alınmış dil öğretim ve dilbilgisi kitapları, konuşma kılavuzları bu dönemde ortaya konmuştur.

Kaynakça

- Berlitz, M. (1907). *The Berlitz Method for Teaching Modern Languages Illustrated Edition for Children: English Parti European Edition*.
- Berlitz, M. (1912). *Berlitz-i Fârisî*, İstanbul: Tefeyyüz Kitabhanesi.
- Çiçek, Ö. (2016). *Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminin Tarihi: Berlitz Metodunun Uygulanışı*. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Tuncer, H. (2015). Bilmek İster misin Cihanı? *Türk Edebiyatı*, 502, 63-67.
- Göktürk, H. (1961). Berlitz Lisan Mektebi. *İstanbul Ansiklopedisi* (C. 5, s. 2548). İstanbul.
- Selahaddin, O. (1327). *Method Berlitz'den Tedris-i Lisân-ı Fransevî*. İstanbul: Agop Matyonyan Matbaası.
- Rose, Emily C. (2011). Maximilian D. Berlitz. <https://www.immigrantentrepreneurship.org/entries/maximilian-d-berlitz/>, [Erişim Tarihi: 26.07.2023].